

yanıt yok

evet batağın içinde yalnız evet karanlık evet mutlaka evet solurken evet biri
beni duyuyor hayır kimse beni duymuyor evet bazan mırıldanırken
evet soluk durduğunda hayır başka zaman değil evet batağın
içinde evet batağa doğru evet sesim evet benimki hayır
başkasınıniki değil sadece benimki evet mutlaka
evet soluk durduğunda evet uzakta ve yakında
evet bir iki kelime evet bir iki karalama
hayır kimsenin duymadığı hayır
ama gittikçe azalıyor yanıt
yok evet GİTTİKÇE
AZALİYOR

no

answer

alone in the mud yes
the dark yes sure yes panting
yes someone hears me no no one
hears me no no one hears me no
murmuring sometimes yes when the panting
stops yes not at other times no in the mud yes to
the mud yes my voice yes mine yes not another's no
mine alone yes sure yes when the panting stops yes on and off
yes a few words yes a few scraps yes that no one hears no but less
and less no answer LESS AND LESS yes

samuel beckett (çeviren orhan yılmaz)

tunç korun

İREYANIZ İNŞA İNŞA

saçmanın gerçekliği ya da gerçeğin saçmalığı

"Absurd Tiyatro" deyimini pek kullanmasak da, duyduğumuzda yanlış anlamda algılayarak, bu türdeki oyunları hep bir kenara atmışızdır. "Absurd" kelimesi, "anlamsız, saçma, gülünç, uyumsuz" gibi kelimelerle karşılanıyor sözlüklerde. Ancak, absurd olarak adlandırılan oyunların hiçbiri bu karşılıkları haklı çıkaracak içerikler taşımaz. Absurd sıfatıyla nitelenen oyunları yazan kişiler, absurd kelimesinin sözlük karşılıklarlarından biriyle sınıflandırılmayı kesinlikle kabul etmezler.

Bu oyunlar, yüzyıllardır alışlagelen tiyatro geleneklerine ters düştüğü için, ilk ortaya çıktıkları dönemlerde eleştirmen ve izleyicilerin sert tepkileriyle karşılaşmıştır. Aslında bu tepkilerin, oyunun algılanamamasından veya algılanabildiğinden, oyunla ortaya atılan iddialara katlanılamamasından kaynaklandığı da (kuşkusuz) düşünülebilir.

Geleneksel biçimlerde kurulmuş oyunların, zekice ve mantık sırasına göre kurulmuş diyaloglarla eğlendirmesi; giriş - gelişme - sonuç gibi aşamalara sahip olması beklenir. Absurd olarak nitelenen oyunlarınsa, rasgele bir başı ve sonu var gibidir. Bu yüzden, tutucu eleştirmenlerce, absurd oyunlar, tiyatro yapıtı olup olmamak düzeyinde ele alınır; çoğu kez de tiyatro adı verilemeyecek kadar kötü bulunur. Bu tepkilere rağmen absurd oyunlar yazılıp sahnelenmeyi sürdürmüştür.

Şunu ileri sürmek mümkündür: Geleneksel tiyatro eleştirisi ölçütlerinin uygulamaması, absurd tiyatro yapıtlarının amaç olarak farklılığını ve değişik sanatsal araçları kullandığını gösterir.

Söz konusu oyun yazarlarının çoğu, eserlerinin ardındaki teorileri ve amaçları tartışmayı reddeder. Haklı olarak da, yalnızca tek bir şeyle ilgili olduklarını belirtirler ki bu da, dünyayı kendi algıladıkları biçimiyle en iyi şekilde ifade etmektir.

Absurd tiyatroların hepsinde ilgi odağını şiirsel imgelem oluşturur, hatta absurd oyunların şiirsel bir biçimde olduğu da söylenebilir.

Eugene-Ionescu'nun Amédée'sini ele alalım: Yıllardır evinden çıkmayan karı kocanın yatak odasında bir ceset vardır. Bu cesedin kime ait olduğu, niçin öldüğü veya öldürüldüğü hiçbir şekilde oyunda belirtilmez. Oyunun en çarpıcı noktasıysa, bu cesedin sürekli büyümesidir. Bu oyunuyla Ionescu aslında bir rüyayı sahneye koymuştur ve bunun için geleneksel tiyatronun kuralları bu oyuna uygulanamaz. Zira rüyalar belirli bir mantık sıralamasına göre gelişmez, çağrışımla gelişir. Rüyalar fikir iletmez, imge iletir. İşte bu yüzden, oyundaki sürekli büyüyen cesede bir şiir imgesi olarak bakıldığında, bir anlam taşımaya başladığı görülür. İmgeler birden fazla anlam taşıyabildiğinden, sürekli büyüyen ceset hakkında bir çok doğru yorum yapılabilir: Geçmişte yapılan hataların artan baskısı, ölüme yaklaşma, sevginin zayıflaması, duygusuzlaşma, gibi... Ceset imgesi bu yorumların birini ya da hepsini kapsayabilir, oyuna şiirsel gücünü veren de budur.

Bu oyunlarda karmaşık bir görünümün kademeli olarak açımlanmasıyla karşılaşır ve kendimize "Şimdi ne olacak?" sorusu yerine "Görmekte olduğum şey nedir?" sorusunu sorarız.

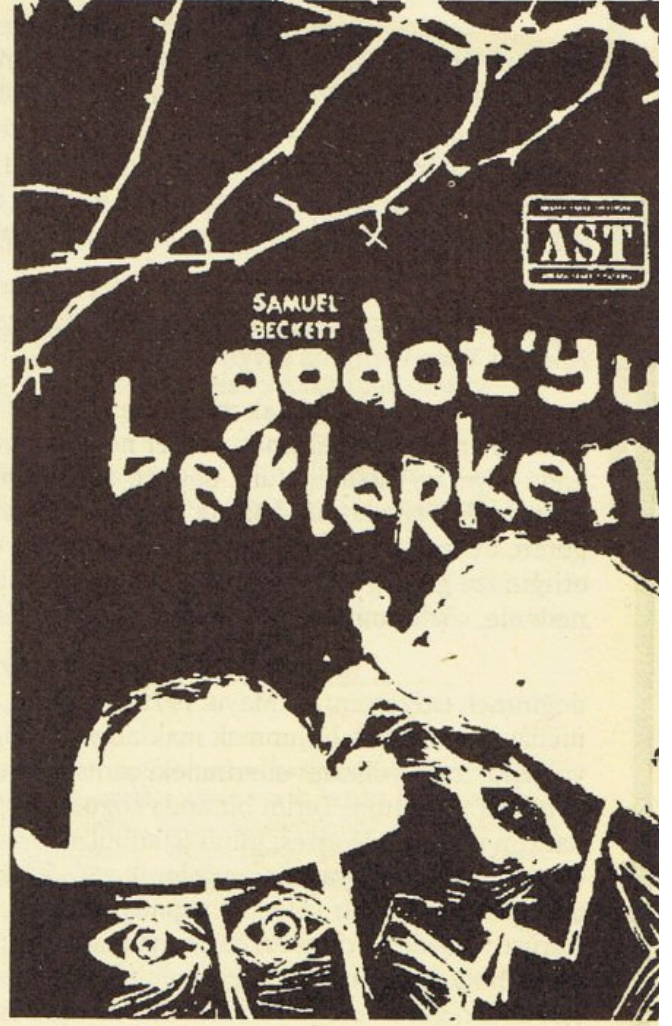
Yalnızca iki kişi arasında geçen uzun bir diyalogdan oluşan ve neredeyse hiçbir şeyin anlatılmadığı Edward Albee'nin Bir Park Hikayesi (The Zoo Story) isimli oyununu örnek olarak verebiliriz. Burada Jerry ile Peter arasındaki diyalogun yorumu, insanlar arasındaki iletişim güçlüğü'nün bir imgesidir. Parktaki bir bankı paylaşamamalarından doğan tartışmanın sonunda Jerry'nin ölmesiyle bu imge, ancak oyunun son satırlarında belirginleşir.

Akla şöyle bir soru gelebilir: Tiyatro eserlerindeki vurgu niçin geleneksel biçimlerden, açık çözümleri olmayan, tanımlanması güç imgelerin olduğu biçimlere girdi? Çünkü, sözkonusu yazarlar, varoluşu kavramada net çözümlerin olabirliğine, mantıklı ve düzenli bir evrenin varlığına inanmazlar.

Dünyayı bu düzlemde kavradıktan sonra, kendimizi insanlarla dolu bir odada düşünelim. Bir süre anlamlı gelen konuşmalar, az sonra yabancı dildeymişçesine belirsiz, karmaşık sesler haline gelir. Böylesine bir anlam yitiminin duyumsanması, bizi kaçınılmaz olarak iletişim için kabul edilmiş araç olan *dil'i* sorgulamaya yöneltir. Bu sorgulama da absurd tiyatronun, dilin eleştirisiyle ilgilenmesine yol açmıştır. Genellikle konuşmak insanlararası iletişimin garantisini veya tek yolu olarak algılanır. Ancak havadan, yeni kitaplardan ya da karşılıklı sağlık durumlarından söz edilirken, bilgi alışverişi gibi görünen konuşmalar, düpedüz anlamsız sıradanlıkların değiş tokuşu da olabilir. Absurd bir oyun, örneğin, hava durumu hakkında konuşan insanların, gerçekte bir konu üzerine anlamlı bilgi aktarımı yapmak gibi bir niyetleri olmadığını; birbirilerine *birşey* söylemek istemedikleri gerçeğini örtmek ve yalnızca aralarındaki boşluğu doldurmak için dili kullandıklarını ifade edebilme gücüne sahiptir.

Örneğin Beckett, *Godot'yu Beklerken*'de, efendisi Pozzo'nun emriyle köle Lucky'nin uzun konuşmasıyla felsefe ve bilim dilini alaya alır gibidir: "*Papaz Berkeley'in ölümünden beri kelle başına ölü kaybı, yaklaşık aşağı yukarı 30 santim 100 gram*"

Absurd hale gelmiş bir dünyada Absurd Tiyatro, dünya üzerine gerçekçi bir yorumdur. Bu oyunların gerçekliği psikolojik ve iç gerçekliktir. İnsanların dış görünümünü tanımlamak yerine bilinç altını derinlemesine keşfeder; başka bir deyişle insana iç korkularını hissettirir.

Bu oyunlar kötümser olsalar da bu, mutlak bir çaresizliğin ifadesi oldukları anlamına gelmez. Absurd Tiyatro insan durumunu tüm bilinmezliği ve saçmalıklarıyla olduğu gibi kabul edenlere ve buna şeref, asalet, sorumluluk gibi değerlerle katlananlar için bir free-kick atışıdır: Zira varoluşun gizemlerine kolay çözümler yoktur, zira insan anlamsız bir dünyada tek başınadır. Kolay çözümleri silip atmak acı verici olabilir, ama bunu yapmak geride bir özgürlük ve rahatlama duygusu bırakır. İşte bu nedenle Absurd Tiyatro son çözümlerde çaresizlik gözyaşları değil, özgürlük kahkahası getirir.

(Penguin Books - Absurd Drama 'dan derleyen)

orhan yılmaz

Pek muhterem kardeşim

Bendeniz, Bingöl'ün Güngören Köyü öğretmenlerinden Faruk Gözen'in babasıyım. İstanbul Defterdarlığı'nda vazife görmekte iken, 1970 yılı martında 30 hizmet yılını ikmâl ederek kendi isteğimle emekliye ayrılmıştım. Hâlen 60 yaşındayım. Birer yaş farklı iki oğlum ve evli bir kızım, iki de torunum var. Hiçbir suihâlîm yoktur. Basit bir tahkikat ile, ne kadar sağlam ve ciddi bir karaktere sahip olduğumuzun anlaşılacağından eminim. Emekli olduktan sonra Bakırköy'ün İncirli Mevkiinde almış olduğum bir dairede eşim ve diğer oğlumla birlikte oturmaktayız. Şu dâr-ı dünyada, soyundan geldiğim ne anam, ne babam, ne kardeşim hulâsa, Allah'tan başka kimsem yoktur.

Evlâtlarımın hepsi de; namuslu, dürüst, vicdanlı, kanaâtkar, vazifelerine ve evlerine bağlı, iyi huylu, sıcak kanlı, güler yüzlü, çalışkan, sağlam karakterli, sıhhatli, güçlü ve en başta Allah'ın Yüce Varlığına saygılı insanlardır.

Çok uzak mesafede bulunan bir zâta, insanın hareketleri ile değil de, sözleriyle kendini anlatmaya çalışması meğer ne kadar güç bir mes'eyleymiş. Bunu, ilk defa başıma geldiği şu anda gayet iyi hissediyorum. Beni ve âilem efradını tanıyabilmeniz için belirtmek zorunda kaldığım hususlardan bazıları ilk bakışta lüzumsuz veya müfrit iddialar gibi gelebilir. Allah'ı Tealâ, herşeyi gören, duyan ve bilen en güçlü ve en yüce bir varlıktır. Bunun böyle olduğuna hepimiz iman ettiğimize göre, gerçek dışı bir beyanda bulunmuş olmamın, bu inanışla bağdaşamıyacağı tabiidir. Bu nedenle, sözlerimin sıhhat ve ciddiyetine itimat etmenizi rica ederim.

Kendimizden kısaca söz ettikten sonra, müsaadenizle pek mühim bir konuya değinmek istiyorum: 10.Mayıs.1973 Perşembe günü oğlumla görüşmek ve köyün ileri gelenleri ile müdâvele-i efkârda bulunmak maksadiyle Güngören Köyüne gitmiştim. Köyün bir saat kadar süren o yokuşlu, inişli yollarını ellerimdeki çantalarla terli ve bitkin bir halde tırmanırken sert ve soğuk bir fırtınaya tutuldum. Terim bir anda soğudu. Üşüdüm ve yoruldum. Hastalanıp da oralarda yatar kalırım endişesiyle ertesi günü İstanbul'a dönmek zorunda kaldım. Ve bu yüzden, şiddetle arzu etmiş olmama rağmen ziyaretinize gelerek zât'ı-âlinizle tanışmak şerefine nâil olamadım. Hayatımda ilk defa böyle uzun bir yolculuk yapmış bulunuyorum. Hiç alışkın olmadığım hâlde, bu yaşımda, doğru dürüst yemeden, içmeden hatta uyumadan yaptığım bu yolculuk beni harap etti. Halâ kendime gelebilmiş değilim. İşte bu zorunlulukla ziyaretimin ertesi günü İstanbul'a dönmek üzere Ancılar Köyünden geçerken, köyün muhtarı ve diğer hatırı sayılır kişileri ile ve bu arada terbiyesine, nezaketine, saygılı davranışına hayran kaldığım değerli kızınızla görüşmek bahtiyarlığına eriştim. Yüksek meziyetlere sahip olan kızınızla tanışmış olmaktan duyduğum mutluluğu kelimelerle ifade etmek güçtür. Her bakımdan böylesine iyi yetiştirilmiş değerli bir kızın babası olmanızdan dolayı zât'ı-âlinizi tebrik ederim. Ruhî ve âhlakî olgunluğa erişmede kendi fitrî hasletinin büyük payı olmakla beraber, bu; sizin de gayret ve fedakarlığınızın güzel bir eseridir. Siz ve ben birer baba olarak evlatlarımızın meziyetleriyle iftihar ederiz.

Oğlum ve kızınız henüz gençtirler. Dolayısıyla tecrübeleri azdır. Üstelik, bizlerin çok gerilerde bıraktığımız gençlik heyecanına da sahiptirler. Bu bakımlardan bazı kusurlu davranışları olursa, bu kusurları hoş görmemiz gerekir. Küçüklerin kusurlarını görmemezlikten gelmek, görülenleri de affetmek büyüklüğün şânındandır. İnsanlar yaşadıkça olgunlaşır ve daha az kusur işler hale gelirler. Lâkin, hiç kusursuz insan olmaz. Kusursuzluk Allah'a özgü bir vasıftır.

Malûmunuz olmakla beraber, hatırlanmasında fayda mülâhaza ettiğim bir hususu da affınıza sığınarak kısaca belirtmek isterim: Fakirlik, zenginlik, güzellik, çirkinlik sürekli olabileceği gibi, kısa bir zamana da inhisar edebilir. Bir insan zengin olur da, servetini içkide, kumarda, hovardalıkta tüketir. Evindeki evlât ve iyâlini ihmâl eder. Fakir vardır, eline geçen her imkândan ailesi efradını faydalandırmayı, insanlık ve şeref borcu bilir. Gerekirse yemez, yedirir. Bu fânî âlemde Allah'ı Tealâ tarafından bedenî varlıklarımız da dahil olmak üzere bizlere bahşedilen imkânların kâffesi birer vedia, birer emanettir. Sağlığımız da dahil her hâlimiz değişebilir. Bu bir takdir ve cilve-i ilâhîyedir. Değişmeyen yalnız Allah'ı Tealânın zâtıdır. Akibetin ne olacağını ancak Allah bilir ve dâima Allah'ın dediği olur. Yüce iradenin takdirine ve tecellisine kimse engel olamaz.

Gelecek nesiller tarafından hayırla anılmak için, şu muhteşem gök kubbenin altında güzel bir eser, hoş bir sada bırakmak gerekir. Gönül kazanmak, dost kazanmak ince bir san'attır. Yıkıcı değil, dâima yapıcı olmak zorundayız. Bunun hazzı sonsuz, sevabı da o nisbette büyüktür. Bu hazzı manevî hiçbir maddî varlıkla elde edilemez. Birçok hâllerde mukaddes bir işin içine madde girince onun hazzı da, kutsiyeti de ortadan kalkar. Alelâde bir alışveriş hâlini alır. Asaleti gider, basitleşir. Her şeyi madde ile değerlendirmek istersek hata etmiş oluruz. Zenginliği, güzelliği daha ziyade ruhta aramak lâzımdır. Neyin yararlı, neyin zararlı olacağını ancak zaman gösterir. Her şey Allah'ın takdirine bağlıdır. İnsanlar âcizdirler. Güçlü olan Tanrı'dır.

Bu gibi yararlı fikirlerin teatisini, gelecek mutlu günlerimizin tatlı sohbetlerine bırakıyorum.

Mektubuma burada son verirken, evlatlarımızın saygılarını sunarak ve muhterem ellerinizden öperek sizden özür dilediklerini ve mutlu olabilmeleri için müşfik kararınızı heyecanla beklediklerini belirtir, hürmetlerimi sunarım.

Allah, haklarımızda hayırlı etsin ve cümlemize mutlu günler gösterson. Onların ebedi hayat arkadaşı olmalarında bence bir sakınca yoktur. Bilâkis bu hayırlı işde vereceğimiz olumlu cevaplar bizleri de, onları da ve kendilerini seven bütün dostlarını da ziyadesiyle memnun ve bahtiyar edecektir.

Olumlu cevabınızı heyecanla bekler, muhabbetle gözlerinizden öperim.

Fâzıl ve Kâmil insanlar gibi dâima hoşgörülü olalım. Böylece, Allah'ın da sevgisini kazanmış oluruz.
22/5/1973

Babası

Necmeddin Gözen

(Siz bana nazaran herhalde daha genç ve sıhhatlisinizdir. Davetimizi kabul eder de, İstanbul'a gelerseniz, fakir hanemizi şerefleştirmiş ve mutlu etmiş olursunuz.)

meraklısına:

Bu, eski İstanbul münevverlerinden, dedem Necmeddin Gözen tarafından kaleme alınmış olan, herhalde ilk kız isteme mektuplarından birisidir. Mektup hedefine ulaşır, kayınpederler İstanbul'da biraraya gelirler, sonunda evlatlar evlenir. 74 yaşında, mektubu yazdıktan 14 yıl sonra vefat eden, Necmeddin Gözen'in 1931 yılında kurşunkalemle çizdiği bir Victor Hugo portresini sayfalar arasında bulacaksınız .

Ergin Günçe'nin şiirin tamamını yer yetmediği için aşağıya alamadım, bulursanız ve bir sonbahar akşamıysa ve hayatın anlamı üzerine düşünceler içindeyseniz, bir çay bahçesinde oturup aheste aheste tamamını okumalısınız. (Ergin Günçe, Türkiye Kadar Bir Çiçek, Bütün Şiirleri, Can Yayınları, 1988, İstanbul, Sayfa 67) e. a.

bu tanrı dedemden kaldı bana

Yüzümüz, güneşimiz, toprağımız, suyumuz
Tanrı Baba, vardır ve de yakışıklıdır
Zorbalar, bu sözler dedemden kaldı bana
Huysuzdu yeryüzü ve şımarıktı herkes
Söğütlü bir yol gibi serindi o gün şeytan

(...)

Tanrı vardır, ayak diremeli bu konuda Şair
Uzun ayrıntılı bir hesap
Dedemle elele (iki arkadaş) söğütlü yollarda gezdik
Alçak sesle Gökyüzünü konuştuk
Açtık sonra bir dükkan, ısıttık halkı kömürle ve odunla
Süpürgeler, kuşkular, şakalar sattık
Kediler besledik, dondurmalar yedik
Zabitler, bu tanrı dedemden kaldı bana

(...)

Tanrı vardır ve ben haylaz büyüdüm
Kandil gibi astım yıldızlarımı ve günü gelince
Ayı ikiye böleceğim ve Sopası Musa'nın nasıl ki
yılanları yuttu
Kılıcı her zaman kınında görün ve sonra yargılayın kadını
Sevdim bütün bu sözleri ve kendimi zorlamadan ve hiç
aldırmadan

Zorbalar, bu tokmak dedemden kaldı bana

Suskundular, Musikiye bağlıydılar çünkü eski adamlar
Gözleri güleç ve sigara saran
On yıl savaştılar çöllerde filan, madalya aldılar, almadılar
Derin yaraları vardı her konuda
Cumhuriyeti bile kuşkuyla yorumladılar
Bu Tanrı, o zaman dedemden kaldı bana

Şimdi herşey çok azaldı ve o suskun o güleç ihtiyar kurtlar
Şimdi çok azaldılar, şimdi çok azaldılar

Ergin Günçe, 1971

düşünmek ve araştırmak gerek

Aşağıdaki yazı Birikim Dergisinin 35. sayısından alınma parçalardan oluşuyor. Asıl yazının başlığı 'Sosyalist Toplumların Analizi ve Tarihi Maddecilik', yazarı **Asaf Savaş Akat**.

Kenar notları ise bilinmeyen bir yazara, muhtemelen derginin bizim elimize geçmeden önceki sahibine ait.

DEĞİŞTİR BAKALIM
NASIL SAÇMALAYACAKSIN

(...) ABD'de üretim araçları üzerine devlet mülkiyeti hiç yokken Türkiye'de kamu mülkiyetinin ağırlığı sanayi, bankacılık, ulaşım gibi kesimlerde %50'yi geçebilmekte, bir kaç yüzyıldır parlamento ile yönetilen İngiltere'nin yanında Franko İspanyası, Salazar Portekizi ve Albaylar Yunanistanı bulunabilmektedir. Sosyalist toplumların temel ekonomik, politik ve ideolojik süreçlerdeki bu benzerlikleri, yani nisbeten homojen bir bütün oluşturmaları, ister sosyalist, ister kapitalist, ister bürokratik devletçi diyelim, yeni bir toplum biçimi ile karşı karşıya olduğumuzun kanıtıdır. Bu yazımda, maddeci tarih biliminin sosyalist toplumlara uygulanması ile ilgili olarak önemli gördüğüm bir dizi kavramı geliştirmeğe çalışacağım.

O ZAMAN AMERİKA ALMANYA
FRANSA GİBİ SANAYİSİ GELİŞMİŞ
ÜLKELER SOSYALİZM LE YÖNETİLMELER!
LAZIM GELİR

(...) Troçki'nin Stalinciliğe ve dolayısıyla, Sovyetler Birliği'ne yönelttiği ilk eleştiri, tarihi maddeciliğin üretim güçlerinin gelişme düzeyi ile sosyalist toplum arasında mekanik (ekonomist) bir ilişki kuran yorumuna dayanmaktadır. Ekonomist tarih (ve toplum) anlayışı, Rusya'nın somut konumuna uygulanınca, üretim güçlerinin işçi sınıfının partisini iktidara getirebilecek kadar gelişmiş, fakat sosyalist toplumun kurulması için yeterince gelişmemiş olduğu sonucuna ulaşılır. Buna göre, sosyalist toplumun kuruluşu mutlaka gelişmiş sanayi ülkelerindeki devrimler ile beraber ele alınmalıdır.

(...) ÇKP'nin Sovyetler Birliği'ne yönelttiği eleştirilerin tonunu da aynı sorunsal belirliyor: SBKP yöneticileri bir gün kapitalist olunca Sovyetler Birliği de kapitalist bir ülke oluveriyor. Bu şekilde sosyalizmden kapitalizme (hatta < sosyal faşizme >) geçen Sovyetler Birliği'nin ekonomik ve politik örgütlenme biçiminde ne gibi değişiklikler olduğunu boş yere arıyoruz; çünkü değişen (daha doğrusu analiz edilen) Sovyet ekonomik ve politik yapısı ve bu yapının somut toplumsal mekanizmaları değil, yöneticilerin belirli tutum ve davranışlarıdır. Bu koşullarda, sosyalist toplumlara tarihi maddeciliğin daha iyi uygulanmasını sağlayacak yeni kavramların üretilmemesi çok doğal.

(...) Althusser'in Stalinizmle ilgili yazılarını okuyanların ilk gözüne çarpan şey, bunlarda varolan sosyalist toplumların eleştirisine/ anlaşılmasına yarayacak bir ipucu dahi bulunmamasıdır. Bütün < teorici sapma > özeleştirilerine karşın, Althusser, sosyalist toplumlarla ilgili analizlerini Stalin'in teorisinin analizi ile sınırlar. Yapılan, Stalinci tarihi maddeci sorunsalı Marx'ın (ve bazen Lenin'in) kendi sorunsalı ile ayrıntılı bir şekilde karşılaştırmak, iki teorik sorunsal arasındaki farklılığı buradan Stalin'inkinin bir sapma (deviation) olduğunu göstermektir. Analizde, < ekonomizm/hümanizm ikilisi > pivot rolünü oynar; bu ikilinin burjuva ideolojisine ait olduğu kanıtlandıktan sonra, Stalin'in sorunsalında da varlığını göstermek sapmanın kanıtlanması için yeterlidir.

(...) Tarihi maddeciliği tarihin (ve toplumun) anlamlı bir bilimi yapan, somut toplumsal kurumların insan-insan ilişkilerini nasıl belirlediğini ve bu ilişkiler tarafından nasıl belirlendiğini anlamamıza imkan verecek kavramsal araçlara sahip olmasıdır. Sosyalist toplumlar sadece bir ideoloji değil, fakat somut toplumlar olarak bulunmaktadır; onları Stalin'in teorik sorunsalına indirgeyemeyiz. Aksi halde, < teorici sapma > suçları nesnel bir temel kazandıkları gibi, sosyalist toplumların analizine yararlı olmaktan çok zararlı olabilecek sonuçlara da ulaşabiliriz.

(...) Batı Avrupa'nın sosyalist hareket ve düşünce pratiğinde çok özgül bir yeri var. Marksizmin doğuş yeri ve 1917 öncesi sosyalist hareketin en yoğun olduğu bölge olması bir yana bırakılırsa, 1920 sonrasında da dünyanın geri kalan yörelerinde raslanmayan bazı nitelikleri var; hatta Batı Avrupa'nın tek (unique) yapısından bahsetmemiz dahi mümkün. Bu teklığın işçi sınıfı hareketine yansımaları, güçlü komünist (bolşevik) partiler yanında aynı derecede güçlü sosyalist (anti-bolşevik) ve sosyal demokrat (reformist) partilerin beraber yaşayagelmesi. Gerek bolşevik olmayan işçi sınıfı partilerinin yasaklandığı sosyalist toplumlardan, gerek işçi sınıfının politik örgütlenmesinin çok zayıf olduğu (Kuzey Amerika da dahil) diğer yörelerden ilk fark bu. Batı Avrupa'nın ikinci özelliği marksist

ULAN AMINAH
UKALAN NISIN BE

SEN BU STALİNDEN NE İSTİYORSUN
ULAN İNEK

MARŞİZM TEK TİR AVRUPA MSYA
VE YA AFRİKA DİĞE AYRILMAZ KÉLÉK

BU ANLAYIŞ S.B.C.G'İN BİR DİKTATÖRLÜK
İLE YÖNETİLDİĞİNİ KAKUL EDEK

BU YAZI SGNİN KÉLÉKLİĞİNDEN
DAŞKA DİAŞEY DÉGİL UKALA

düşüncenin, sık sık resmi partiler tarafından dışlanmasına karşın az sayıda da olsa, bir dizi marksist aydın tarafından canlı tutulması ve yaşatılması. Bugün bir <Batı Marksizminden> bahsedebiliyoruz, yani Doğu (Avrupa) Marksizminden ayırdedebiliyoruz.

(...) Marx'ın insanoğlunun önüne dünyayı anlama/dönüştürme ikilisini koymasından bu yana 130 yıl geçti. Bu 130 yılın ilk 70'inde, kapitalizm içinde zengin eylem deneylerine karşın (1848, Paris Komünü, vs.), çaba daha çok anlamaya yönelikti. Ancak, son 60 yıldır sosyalist hareket fiilen dünyayı dönüştürme imkanlarına sahip. Başka bir deyişle, elimizde 60 yıllık ve (birden fazla ülkede) bir sosyalizm uygulaması var. Şu halde, çağımızın somut toplumsal pratiğinde yukarıdaki ikilinin dönüştürme elemanının ağırlık kazandığını söyleyebiliriz. Ancak, dünyayı dönüştürme sürecinde ciddi bazı zorluklar ve başarısızlıklarla karşılaşılıyorsa, bunların büyük ölçüde ikilinin ilk elemanındaki (yani anlamadaki) sorun ve başarısızlıklarımızın uygulamamıza yansımaları olduğunu da unutmamamız gerekir. Nitekim, birinci bölümde sosyalist topluma yöneltilen eleştirileri ele alırken açıkça gördüğümüz gibi, sosyalist toplumların anlaşılmasını sağlayacak teorik araçlarımızda önemli yetersizlikler vardır.

(...) Gerçekten, bir bütünün (tüm toplum biçimleri yani tüm tarih) genel belirlenme kurallarını ayrıntıları ile çözümlenmeden bu bütünün bir alt-bölümünün (bir toplum biçimi yani bir tarih kesidi) nasıl belirlendiğini sağlıklı bir şekilde açıklayabilir miyiz? Bu soruya evet cevabı veremediğimize göre, daha en başından Marksizmin kapitalizmi analizinde ciddi bazı eksikliklerin olduğunu kabul etmemiz gerekir. İkinci sorun, konumuzla doğrudan ilgili; kurulması amaçlanan (sosyalizm) iki son derece genel nitelik dışında (mülkiyet ve iktidar) tanımlanmamış olması, bu iki formel ilişki arzulan yönde çözümlendikten sonra (kamu mülkiyeti ve işçi sınıfı diktatörlüğü) sosyalizmin kendiliğinden kurulacağı inancını içermektedir. Bu kendiliğindencilik, bilimsellikte mutlaka çelişir, çünkü, şu ya da bu şekilde maddeye bir amaç yüklemekle özdeşdir (finalizm).

(...) Bence, iktisadi düzeyin kendi içinden bir denetleyen (hakim) sınıf çıkardığı üretim güçleri düzeyinde bu sınıfın politik düzeyde oluşan sınıflara karşı çıkarlarını korumasının tek yolu politik süreçteki her çeşit tekelleşme eğilimlerine ve dolayısı ile <sınıf diktatörlüğüne> karşı çıkmaktadır. Kapitalizmi, kendinden önceki tüm toplum biçimlerinden ayırdeden temel özelliklerden biri de budur. Buradan ikinci yanılaşa geçebiliriz: Sömürülen sınıfların <sınıf

ŞU TANIMLAMA SENİN UKALA
LİGİNDAN BAŞKA BİRŞEY DEĞİL

iktidarını> için <sınıf diktatörlüğü> ne yeterli ne de gerekli koşuldur. Ekonomizmin sömüren ve sömürülen sınıfın politik iktidarı arasındaki bu *asimetriyi* görmemesi bence çok doğal, çünkü kavramları finalist bir historizm içinde üretilmiş. Ne demek asimetri? İşçi sınıfının <sınıf iktidarını> tüm diğer sınıfların iktidarından ayırdeden ve bu süreci devletin yokolmasına götürecektir olan unsur, işçi sınıfının iktidara politik süreci tekeline almak için gelmemesi, tam tersine, iktidarın başka sınıfların tekeline geçmesini engellemek üzere *mutlak özgürlüklerin* yılmaz savunuculuğunu üstlenmesi. Yani, mutlak anlamı ile (hiçbir sınırlamaya tabi olmayan) basın, fikir, örgüt ve parti kurma özgürlüklerinin varlığı, bir toplumda işçi sınıfının gerçekten iktidarda olduğunun tek göstergesidir. Sanıyorum ki, bu şekilde sosyalizmin politik sürecinin yapısal nitelikleri ile ilgili ilginç bazı sonuçlara ulaştık. Yukarıdaki analizin bundan böyle <proletarya diktatörlüğü> yerine <sosyalist demokrasi> deyimini ikame etmemiz için yeterli kanıt olacağını ümit ederim.

(...) İkinci bölümde, amaçlanan toplumla ilgili yapısal özelliklerin saptanmasının *kendiliğindencilikten* kurtulmanın bir ön şartı olduğuna değinmiş; klasiklerden kalan mirasın ise çok cılız olduğunu belirtmişim.

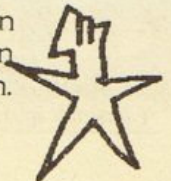
(...) toplum bireylerinin iktisadi ve toplumsal kararlara katılma payı arttıkça (demokratikleşme) devletin bir hiyerarşik örgüt olarak önemi azalır: Sosyalist hareket daima *doğrudan* yönetimi *temsili* yönetime, *yerel* yönetimi *merkezi* yönetime karşı savunur, güçlendirir.

Sosyalizm üzerine verilen yukarıdaki tanımların beni iktidar öncesinde işçi sınıfı hareketinin örgütlenme biçimi, yani parti kavramı üstünde de düşünmeğe itmesi kaçınılmazdı. (...) Dikey (hiyerarşik) ilişkileri iktidara gelmeden kendi örgütünde demokratik mekanizmalar ile kontrol altına almayan bir hareketten, iktidara geldikten sonra bunları tüm toplumda yoketmesini bekleyemeyiz. (...) Parti üyeliği kısıtlanamaz, tüm parti sorumluları doğrudan ve geri çekme hakkı saklı kalarak partililer tarafından seçilir; tüm önemli kararlar partililer tarafından doğrudan (referandum) verilir, vs. Bu tür bir örgütün politik etkinliğinin kısıtlı olacağı söylenecek, biliyorum; benim bu itiraza tepkim çok sert: Sosyalist hareketi tüm diğer sınıfsal hareketlerden ayırdedecek olan *reel politik* değil, *ilkelerinin üstünlüğüdür*. Sosyalizmin insanlığı kurtarıcı ilkelerini reelpolitike tabi kılsak, militer örgütlerden esinlenmiş merkezietçi-hiyerarşik partilerin etkin bir biçimde ulaştıkları politik iktidarlardan sosyalist toplumun çıkmayışına da şaşmayalım.

BİRLİKİM 35/21
DÜŞÜNMEK YETİ ARAFTIRMAK GELİŞTİRMEK

NE BELİRTİYİN
ÇOK İYİ: SAĞMA İYİM

BU İYİ BİRAZDA PRAKİK İSTER ACABA SENİN
HIÇ PRAKİK UYULAMAN MIYAMI

ULAN SEN TEMELLİ KELEKLEŞTİRİGE
SEN MARKSİZMİ NE SANIYORSUN KELEK

SEN NİYE AYIKLIK GÖTİRDİKTİ

şişman estetiği

ne demişti?

"olacağıma yoksul ve mutsuz, olurum zengin ve şişman."

soluk alırken zorlanırmış, yok bağlayamazmış potin bağıni rahat, mütemadi ter, sevişmeleri çevirmiş yağlı güreşe, yok unutulmuş uzun-kısa-orta koşular, merdivenler işkenceymiş ve giderler büyümüş, bulunamazmış kubra göre pantaldon veya gömlek, eller yumuk ya, ince ve detay iş göremezmiş, karp yağ bağlarmış, şekerler, tansiyonlar, habire su içesiniz gelirmiş, habire...

yoksulluk kabusu çöreklenmiş çağ kardeşime. Afrikalı tintler, iki aynaşı çarpımasın diye kapatılmış aracın arasından sürtünmeden geçen çirozlar, hep yoksunluk, yok yememlik, azla yetinme ve kemik sesi sokaklarda tingirdayan, yoksulluk habire, sol tandanslı bir ağıt zayıflık, adı üstünde: "zayıflık"...

hoşgelsin "bereket mitosu", hoşgelsen "şişman estetiği" ... yumuşak temastar, güler-pembe kanlı şerbetli yüzler, büküm büküm bebek kollu insanlar, kolaylaştırın yaşamı, sertliğin yakışmadığı ılgıt suratlar. hoşgeldin "şişman estet"...

seni yanlış tanıttılar. sandılar ki mülklü olmak gerek, zenginliğin maddesel olmak gerek, ki eğer şişmansan. (çevir İngilizceye şunu ossmen!)

bir iş yerinden çıkartılar kuzguncuk'lu şişman a'yı "bu çalışmaz, çalar" diye. değildi ki orası bir "çikolat fabrikası". salt kağıtların dolaştığı bir memurhanlıktı orası. ne ki, kağıtlar onun yumuk ellerinde ince yağ dokusuyla ilk temasta o kalıplı gömleklerinin bir yaka düğmesini açıp çözülüyorlardı hemen.

o kağıt imparatorluğunun yorgun ve sıska yüzü, sinirsinas memurlarının daha bir kararttığı 'ofis'te iş-gördürmeye çalışanların ak-denizi, çamormanı, sulağı, yiyemediği yağlı donerli, içemediği limonatasıydı kuzguncuklu a. ...

yanarlı-kenarlı mor mu siyah mı, yoksa var mı içinde kırmızı da dedirten geniş alanlıklı memur kollukları bile devrim öncesi Rus edebiyatıyla başlayan, Kafkayla ağaçtan oyma bir sinir sistemine dönüşen "memur" tipine yeni bir soluk getiriyordu. Kuzguncuklu a, elbette ki bir "zayıf şef'in kurbanıydı ve hiç acı çekmeden ayrıldı işten. giderken elinde olmadan gülümseyen yüzü hiç silinmeyen kötü bir anı olarak kalacaktı "zayıf şef'in anlağında.

"tembeldir" denir ya "şişman" için. hayır! "gerekmezci"dir şişman. fabrikada somun sıkmak "gerekmez". haksız mı? teknoloji bunu hayat dolu bu adama yaptırabilir mi? bu adam üç saatte bir on

dakika sigara molalarıyla ve kötü karavanalarla yaşayabilir mi?

"gerekmezci"dir şişkoloz. savaşta vurulur diye cepherin en gerisinde lezzethanelere çevirir boktan asker mutfaklarını. ona göre "gerekmez ön safta gitmek ölüme..."

hani nerde santrafor bir şişkoş? arkadaş arası toplaşmalarda defansta yerleşir bir köşeye, yumuşatır topu. duran toplara vurur. ihtiyacı karşılar mı? karşılar elbet. "gerekmez" tepişmek bir gol atıcam hevesiyle, kurdurup kıkırdatıp menüsküsleri, yırttırıp lifleri, bağ dokularını. geminin kışında kurulmuş ehilkeyfi bir çilingirde, mangalbaşlı ahçılıklarında, bir-bir iki kişinin sinirsel otobüs yolculuklarında iki kişilik yayılmalarda, komedi filmlerinin trajik açmazlarında, sülen sofralarının garsonlarına detaylı ricalar yağdırırken koltuki işkemlelerde, deniz kıyılarında oltanın başında sinirsel eriyimler yaşayan kayınının iki metre ötesindeki gölgelikte, yayılmış sezlonguna, hipermarketlerin tombul salam reyonunun hemen önünde, açık grevi, kola boykotu, hapisaneden tünel kazıp kaçma eylemlerinin millerce, milyon metrelerce ötesinde mutlaka bir şişman vardır.

her işi kendi "gerekmezci" çözümleriyle yaparken, yaşam içinde ince, balık etli, tombul ve tombul ötesi eşlerle eşleşip mutlaka tombul ve tombul ötesi çoğalırlarken, arabada, otobüste, gemide, sokakta, çokluk lokantalarda, keyif mekanlarında güleç ve bolluk yüzleri ve bedenleriyle geniş alanları doldururlarken, battal beden giysi satıcıları, özel imal gömlekler, ayakkabılar ve pantolonlarıyla sıra-dışı kültürleriyle özgün takılırlarken, bilincindeler, kavramlaştırdıklarını "şişman estetiği"ni...

not:

ilk şişman paneli yapıldı. konuşmacılar "yokolan yağlı yemek kültürümüz" üzerine düşüncelerini dile getirdiler. geçtikçe saatler, yemek tariflerinin yapılmasına, lokanta methiyeleri, adresleşmeler, bi akşam buluşup güzel bi yemek yeme muhabbetlerine başlandı. izleyiciler ve konuşmacılar çok acıktılar. o akşamı bekleyemeyeceklerini anladılar. tüm güleç yüzlerine ve gürültülü kahkahalarına rağmen konuşmacılardan biri "bir kahkaha bir kalem pizzolaya bedel" diyen zayıfın zayıflığına veriyorum bunu pizola yiyemeyen adamın güldüğü nerde görülmüş" demesi üzerine anlamlı gülüşmeler oldu. ve daha bir dolu şey...

kemal gökhan gürses

Be yaz Manto bir Graffiti Tanıtım yayınıdır. Ücretsiz postalanır ve periyodik değildir.

Graffiti adına sahibi: Ertuğrul Karabulut. Sorumlu müdür: Enis Akın. Baskı: Malkoçoğlu Matbaası 337 07 82

Yazışmak için: İ. Enis Akın, PK:13, Koşuyolu, İst. Gönderilmesini istediğiniz kişilerin adreslerini bize bildirebilirsiniz.